

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ส้มเป็นผลไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจของไทยและของโลก ซึ่งเป็นผลไม้ที่มีการบริโภคกันได้ทุกระดับและทุกวัย อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างมาก เป็นพืชที่ปลูกกันอย่างกว้างขวางทั่วโลก ซึ่งเป็นพืชสากลที่ให้ผลตอบแทนสูงกับผู้ประกอบการ เพราะความต้องการของตลาดมีสูง ส้มยังเป็นผลไม้ที่สามารถบริโภคสด และยังสามารถนำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้และยังเป็นการยืดอายุการเก็บรักษาได้ เช่น น้ำส้มคั้นเข้มข้น แยมส้ม น้ำส้มผง เป็นต้น

ส้มเป็นไม้ยืนต้นที่สามารถให้ผลผลิตต่อต้นได้จำนวนมากและสามารถมีผลผลิตได้ตลอดทั้งปี จากการสำรวจของสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปี พ.ศ.2548 จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ปลูกส้มทั้งหมด 78,731 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 56,212 ไร่ เพิ่มจากปี 2542 ที่มีพื้นที่ปลูกส้มทั้งหมด 24,065 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 16,884 ไร่ โดยอำเภอที่มีพื้นที่การปลูกส้มมากที่สุด คือ อำเภอฝาง มีพื้นที่เพาะปลูก 40,740 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 33,418 ไร่ รองลงมาคืออำเภอแม่เมาะ มีพื้นที่ปลูก 27,199 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 16,494 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2548) จากสถานการณ์นำเข้าส้มจากจีนหลังจากที่มีการเปิดเขตเสรีทางการค้าระหว่างไทย-จีนหรือ FTA ไทยนำเข้าส้มจากจีนในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ในปี 2546 ไทยนำเข้าส้มจากจีนมากเป็นอันดับ 1 จากที่จีนเคยครองอันดับที่ 3 รองจากออสเตรเลียและสหรัฐ การนำเข้าส้มจากจีน ประกอบกับผลผลิตส้มในไทยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการแข่งขันในเรื่องของราคา ส่งผลให้ราคาส้มในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การนำเข้าส้มของไทยมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องมูลค่าการนำเข้าส้มของไทยปี 2548 เท่ากับ 98.81 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปี 2547 ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้า 39.56 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 149.8 ประเภทนำเข้าร้อยละ 70 เป็นการนำเข้าส้มแมนดาริน ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นการนำเข้าส้มเปลือกบาง ส้มของจีนบางส่วนยังคงมีการลักลอบนำเข้าผ่านทางชายแดน คาดว่าราคาส้มในประเทศจะลดลงมาอยู่ที่ระดับกิโลกรัมละ 20 บาท จากในปัจจุบันราคาประมาณ 35-40 บาท (ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2549)

พื้นที่ปลูกส้มในประเทศไทยในอดีตนิยมปลูกมากในเขตบางมด ซึ่งส่วนใหญ่นิยมปลูกส้มเขียวหวาน และส้มโอ และได้ขยายพื้นที่ปลูกต่อไปยังเขตชลประทานรังสิต แต่เนื่องจากถูกผลกระทบน้ำท่วมจากพายุไชนร็อน “อิรา” เมื่อ พ.ศ. 2533 และในปี พ.ศ.2537 ถูกผลกระทบจากภาวะภัยแล้ง นอกจากนี้การขาดประสิทธิภาพในการดูแลปฏิบัติ ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม การ

ระบาดของโรคและแมลงศัตรู (อำเภอพรรณ และคณะ, 2542) จึงทำให้พื้นที่ของการปลูกเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นต้นมา เนื่องจากราคาที่ดินสูงมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตของกรุงเทพมหานคร และโดยรอบปริมณฑล และสภาพแวดล้อมเริ่มเสื่อมโทรมลง ทำให้ผู้ประกอบการสวนส้มเขตชลประทานรังสิตต้องขยายพื้นที่เพาะปลูกไปยังบริเวณใกล้เคียงมากขึ้น ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี แต่การลงทุนปลูกส้มยังไม่มากนัก เนื่องจากการปลูกส้มสายน้ำผึ้งในเขตภาคกลางไม่เป็นที่นิยมเพราะมีปัญหาผลแตก และการเข้าสีของส้มในเขตภาคกลางสู้ส้มที่ปลูกในเขตภาคเหนือไม่ได้

มีผู้ประกอบการบางส่วนได้ขยายพื้นที่การปลูกส้มไปยังภาคเหนือ เช่น จังหวัดกำแพงเพชร แพร่ เชียงราย และเชียงใหม่ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ในเขต 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง และอำเภอแม่อาย ก่อนข้างได้เปรียบกว่าภาคอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องการเข้าสีของผิวส้มอันเนื่องมาจากสภาพอากาศที่หนาวเย็น ส่งผลให้สีผิวเป็นสีเหลืองทองซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด และสภาพแวดล้อมดีกว่าโดยพิจารณาจาก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และดินมีสภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกส้มมาก คือ มีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย มีระบบการชลประทานที่ดี ทำให้ผู้ประกอบการได้รับผลตอบแทนสูง จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้ประกอบการรายอื่นๆ เข้ามาปลูกส้มกันมากขึ้น ทำให้มีการขยายพื้นที่การปลูกส้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

จากพื้นที่การเพาะปลูกที่เพิ่มขึ้น ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและการนำเข้าส้มจากประเทศจีนที่มีแนวโน้มมากขึ้น ทำให้เกษตรกรให้ความสนใจกับเทคโนโลยีที่เหมาะสม นำความรู้ทางวิชาการ เกษตรเข้ามาช่วยดูแลในเรื่องการเพาะปลูก การเกี่ยว การพัฒนาสายพันธุ์ ตลอดจนการเก็บรักษาผลผลิตจนถึงมือผู้บริโภค ทำให้ได้ผลผลิตส้มสูง มีคุณภาพ และสามารถจำหน่ายได้ราคาดี ส้มจึงเป็นผลไม้สร้างรายได้ให้ผู้ปลูกส้มได้เป็นอย่างดี แต่จากสถานการณ์ราคาผลผลิตตกต่ำตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 จากราคาส้มที่เคยขายกิโลกรัมละ 20-40 บาท ลดลงเหลือกิโลกรัมละ 8-12 บาท แต่ต้นทุนการผลิตยังคงเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาน้ำมันที่ขึ้นราคา ส่งผลให้ราคาปุ๋ย สารเคมี อาหารเสริมมีราคาที่สูงขึ้น ซึ่งการทำส้มคุณภาพนั้น ยังมีความต้องการใช้สิ่งเหล่านี้เพื่อให้ส้มมีคุณภาพ จึงทำให้เกษตรกรแต่ละคน จึงต้องหันกลับมาพิจารณาวิเคราะห์การดำเนินงานภายในสวนของตนเองมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดและจะสามารถลดค่าใช้จ่ายส่วนใดลงได้บ้าง โดยไม่ให้กระทบต่อคุณภาพของผลผลิตส้มที่จะออกสู่ตลาด ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นทุนของการจัดการ รวมถึงการจัดการทางการตลาดต้องมีการแข่งขันกันสูงขึ้น และเกษตรกรควรจะทราบคุณภาพส้มของสวนของตนเองด้วยว่า ผลการตอบรับจากลูกค้าเป็นอย่างไรบ้างเมื่อเทียบกับสวนที่มีชื่อเสียง ควรมีการทำจุดเปรียบเทียบเพื่อจะเป็นแนวทางปรับปรุงสวนส้ม การทำให้สวนส้มให้มีความยั่งยืนนั้น ต้องมีการศึกษาในหลายๆ ด้านทั้งด้านการจัดการทางการตลาด การจัดการภายในสวน การวิเคราะห์ทางการเงิน การจัดการกำลังคน ให้มีความเหมาะสมกับราคาของผลผลิตที่ตกต่ำ

สวนส้มแห่งหนึ่งในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 500 ไร่ มีต้นส้มจำนวน 40,000 ต้น มีสายพันธุ์ส้มที่ปลูก ได้แก่ ส้มสายน้ำผึ้ง และส้มโอเขียว มีผลผลิตประมาณ 3,000 ตันต่อปี มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและครบวงจร ตั้งแต่การเพาะปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว กระบวนการเคลื่อนย้าย การคัดขนาด การบรรจุภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายให้กับคนกลางเพื่อนำไปจำหน่ายให้ผู้ค้าปลีกและผู้บริโภค สวนส้มแห่งนี้เริ่มมีการปลูกส้มในปี 2540 โดยมีพื้นที่เพาะปลูกเริ่มแรกเพียง 300 ไร่ ให้ผลผลิตครั้งแรกในปี 2543 และมีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นในปี 2543 ปลูกส้มโอเขียว 100 ไร่ และในปี 2546 ปลูกส้มสายน้ำผึ้งเพิ่มอีก 100 ไร่ สวนส้มแห่งนี้ได้รับผลกระทบจากราคาส้มที่ลดลงอย่างมาก แต่ยังไม่สามารถลดต้นทุน ดังนั้นการวัดผลการดำเนินงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ทราบถึงต้นทุนต่อหน่วย ผลกำไร และความคุ้มค่าในการผลิตเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาการวัดผลการดำเนินงานของสวนส้มแห่งหนึ่งในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้กิจการทราบถึงความสามารถและสถานะของตน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปปรับปรุงพัฒนาให้กิจการมีการดำเนินงานที่ดีขึ้น และเป็นประโยชน์กับเกษตรกรที่สนใจ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลผลิตภาพของสวนส้มแห่งหนึ่งในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน และแนวทางในการปรับปรุงของสวนส้มแห่งหนึ่งในอำเภอฝาง
2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจ สำหรับใช้ผลผลิตภาพของสวนส้ม

นิยามศัพท์

ผลผลิตภาพ หมายถึง ผลทางด้านจัดการเพิ่มผลผลิต ประสิทธิภาพการจัดการตลาด วิเคราะห์ปัจจัยการเติบโต วิเคราะห์ปัจจัยราคาขายที่เกินกว่าต้นทุนที่เปลี่ยนแปลง และวิเคราะห์ปัจจัยการเพิ่มผลผลิต

สวนส้มแห่งหนึ่ง หมายถึง สวนส้มในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีพื้นที่เพาะปลูก 500 ไร่ มีต้นส้มจำนวน 40,000 ต้น มีสายพันธุ์ที่ปลูก ได้แก่ ส้มสายน้ำผึ้ง และส้มโอเขียว มีผลผลิตประมาณ 3,000 ตันต่อปี มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและครบวงจร ตั้งแต่การเพาะปลูก ดูแลรักษา

เก็บเกี่ยว กระบวนการเคลื่อนเงา การคำนวณขนาด การบรรจุภัณฑ์ และการจัดจำหน่ายให้กับคนกลาง เพื่อนำไปจำหน่ายให้ผู้ค้าปลีกและผู้บริโภค

ฤดูกาล หมายถึง สัปดาห์ให้ผลผลิตในเดือนธันวาคม มกราคมและกุมภาพันธ์ เรียกว่า สัปดาห์ในฤดู สัปดาห์เก็บเกี่ยวนอกจาก 3 เดือนที่ได้กล่าวมาแล้วเรียกว่า สัปดาห์นอกฤดู

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved